

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Spodní hranice majetkové škody v trestním zákoníku není protiústavní. Má se i přesto zvýšit?

V níže uvedeném příspěvku se zaměřím na rozbor nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18, který v něm vyjádřil přesvědčení, že ustanovení § 138 odst. 1 trestního zákoníku ve slovech „škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč“ není v rozporu s ústavním pořádkem. Dále se v článku budu zabývat uplatněním zásady subsidiarity trestní represe a tím, zda by se měla zvýšit spodní hranice majetkové škody v trestním zákoníku.

Shrnutí nálezu Ústavního soudu

Okresní soud v Liberci (dále „Okresní soud“) vede trestní řízení proti obviněné H. P., které je kladeno za vinu spáchání přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku formou tří dílčích útoků, kterými si přisvojila cizí věc tím, že se jich zmocnila a přičemž způsobila na cizím majetku škodu v celkové výši 7 525,60 Kč. Okresní soud usnesením přerušil řízení a podal návrh Ústavnímu soudu na zrušení § 138 odst. 1 trestního řádu pro rozpor s ústavním pořádkem, konkrétně s článkem 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod.[\[1\]](#)

Navrhovatel poukazoval na to, že stávající hranice jednotlivých kategorií škod se nacházejí v trestním zákoníku v nezměněné podobě od 1. 1. 2002, přestože v důvodové zprávě k novele trestního zákona vyjádřil zákonodárce záměr tyto hranice průběžně novelizovat ve vztahu k inflačnímu vývoji.[\[2\]](#)

Poměr škody nikoli nepatrné k průměrné mzdě byl v roce 1992 43 %, kdežto v roce 2018 pouze 15,7 %. Oproti tomu krádež stejných potravin v roce 2002 způsobila škodu 3 662 Kč, v roce 2018 již má hodnotu 5 000 Kč. Z důvodu růstu průměrné mzdy a inflačního vývoje postihuje trestní represe čím dál širší okruh pachatelů. Zároveň se navrhovatel domníval, že pevně stanovené meze v § 138 odst. 1 trestního zákoníku nelze překlenout pomocí zásady subsidiarity trestní represe a prostředky trestního práva by se měly užívat zdrženlivě.[\[3\]](#)

Ústavní soud souhlasil s navrhovatelovou argumentací ohledně faktického zpřísnění postihu za majetkové (ale i jiné) trestné činy a zároveň souhlasil s připomínkou, že toto vede ke zvyšování nákladů státu, jelikož trestní řízení je nákladnější než přestupkové. Na druhou stranu však Ústavní soud zdůraznil, že článek 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod cílí na situace, kdy došlo k legislativní změně zákona a nelze opomenout zakotvení korektivů trestní represe v trestním právu. Třebaže se ve své argumentaci přiklání k názoru, že hranice majetkové škody 5 000 Kč neodpovídá současné ekonomické situaci a její ponechání v zákoně je spíše opomenutím, rychle dodává, že její posouzení je věcí zákonodárce, nikoli Ústavního soudu, a proto návrh odmítl.[\[4\]](#)

Je vhodné zmínit i odlišná stanoviska soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Pavla Šámala, kteří v nich uvedli, že Ústavní soud by mohl i v takové věci zasáhnout, pokud by bylo předmětné jednání v extrémním rozporu s jednáním, které zamýšlel kriminalizovat zákonodárce, a zároveň pokud by současná kriminalizace nenaplnovala princip trestního práva jako nejzazšího prostředku. Pokud by

Ústavní soud v takovém případě zasáhl, nejednalo by se o zásah do práva zákonodárce určovat trestněprávní politiku, ale o zdůraznění pozice zákonodárce a jeho vůle při kriminalizaci konkrétních jednání. V tomto případě však nedošlo k takovému extrémnímu rozporu. Jestliže by tedy hranice škody nikoli nepatrné nebyla navýšena a ekonomický růst by byl v budoucnu tak velký, že by došlo k extrémnímu rozporu mezi úmyslem zákonodárce a takovému narušení zásady subsidiarity trestní represe, že by nebylo dostatečné aplikovat korektivy trestního práva, byl by Ústavní soud oprávněn zasáhnout.[\[5\]](#)

Uplatnění zásady subsidiarity trestní represe

Ústavní soud ve své argumentaci podotýká, že pro případ nedostatečné společenské škodlivosti jsou zde korektivy trestní odpovědnosti, a to jak hmotněprávní (zásada subsidiarity trestní represe), tak případně procesněprávní (zásada oportunity).

Problém uplatnění zásady oportunity je v tom, že zastavením trestního stíhání nastává překážka věci pravomocně rozhodnuté (ne bis in idem). Důsledkem je neuplatnění veřejnoprávní odpovědnosti. Pokud pachatel například ukradne potraviny v hodnotě 5 500 Kč, může příslušný orgán činný v trestním řízení dovodit, že zde není taková společenská škodlivost, aby muselo dojít k užití prostředků trestního práva a tento trestní stíhání zastaví. Společenská škodlivost a veřejný zájem na potrestání pachatele zde stále existují, avšak ze dříve uvedeného důvodu, tj. existence překážky věci pravomocně rozhodnuté, nebude možné přestupkové řízení proti pachateli vést.

Jedním ze znaků trestného činu je protiprávnost, která má dva významy. Prvním je rozpor s právním řádem jako celkem a druhým je, že jednání má být pro společnost škodlivé natolik, aby na něj reagovala prostředky trestního práva.[\[6\]](#) Z důvodu růstu životní úrovně, kdy stejný trestný čin nepostihne průměrnou oběť tak citlivě jako v roce 2002 a inflačního vývoje, kdy v roce 2002 by byl stejný skutek kvalifikován jako přestupek, je přinejmenším sporné, zda zde dosahuje protiprávní jednání, v němž je jedním ze znaků škoda nikoli nepatrná, takové společenské škodlivosti, aby na něj bylo nutné reagovat prostředky trestního práva.

Skutečnost, že zákonodárce jasně stanovil hranici škody nikoli nepatrné, nijak neomezuje aplikaci zásady subsidiarity trestní represe. Současné pojetí trestného činu pak s ohledem na § 12 odst. 2 trestního zákoníku označujeme jako materializované formální pojetí.[\[7\]](#) U výše zmíněného příkladu nejsou naplněny všechny znaky trestného činu (chybí prvek společenské škodlivosti natolik vysoké, že je na něj nutné reagovat prostředky trestního práva), takové jednání nelze označit za trestný čin a je vhodné jej postoupit správním orgánům. Pro tento závěr hovoří i absence výše škody v § 8 zákona č. [251/2016](#) Sb., o některých přestupcích.

Lze tudíž souhlasit s tím, že je možné v daných případech uplatnit zásadu oportunity, zde však nastává překážka *ne bis in idem*, i zásadu subsidiarity trestní represe, avšak i její uplatnění nelze považovat za vhodné řešení z příčin uvedených níže.

Argumenty pro zvýšení hranice škody nikoli nepatrné

Jedním z hlavních argumentů, který byl nastíněn již výše, je zabránění skrytému, ale velmi citlivému zostřování trestní represe. Ze statistik předložených navrhovatelem vyplývá, že jednání, které bylo v roce 2002 kvalifikováno jako přestupek, je dnes kvalifikováno již jako trestný čin, avšak průměrného poškozeného se škoda dotýká méně. Zároveň se tento znak skutkové podstaty objevuje u řady trestných činů a jeho nastavení je velmi významné (u Okresního soudu hledisko způsobení škody nikoli nepatrné, jakožto jeden ze znaků skutkové podstaty vybraných pěti trestných činů proti majetku, bylo nutno zohlednit celkem ve zhruba 15,6 % trestních věcí).[\[8\]](#) Nelze však argumentovat tím, že nám postačí korektivy trestní odpovědnosti. Podmínky pro jejich aplikaci budou naplněny

v obdobných případech opakovaně, pokud by nicméně došlo k jejich nadužívání, pachatel by si nebyl jist, jaká částka zakládá jeho trestní odpovědnost a narušilo by to princip právní jistoty.

Trestní právo je nejprísnejší prostriedek, ktorý má stát k dispozíci k ochraně svých zájmů a měl by být užít až tam, kde se ostatní prostředky projeví jako neúčinné. Toto pojetí se často vyjadřuje tak, že trestní právo má být uplatněno až *ultima ratio*.^[9] U jednání, kde škoda přesahuje těsně hranici škody nikoli nepatrné, není společenská škodlivost natolik vysoká a postačí uplatnění prostředků správního práva.

V důvodové zprávě k novelizaci trestního zákona provedené zákonem č. [265/2001](#) Sb. vyjádřil zákonodárce úmysl průběžně novelizovat ustanovení vymezující definiční znaky výše škody tak, aby odpovídaly inflačnímu vývoji v České republice. To se však nestalo.

Argumenty proti zvýšení hranice škody nikoli nepatrné

Jedním z argumentů pro ponechání hranice na 5 000 Kč je vysílání preventivního signálu vůči pachatelům. Nepochybně možný postih jedince odrazuje od páchání trestné činnosti, nelze však argumentovat tím, že na každé jednání budeme reagovat prostředky trestního práva, aby nedocházelo k protiprávnímu jednání. To je v rozporu s výše uvedeným principem, že trestní právo má být až prostředkem *ultima ratio*. I postih pomocí prostředků správního práva má preventivní účinky. Navíc pachatele protiprávního jednání více odrazuje vysoká pravděpodobnost jeho odhalení a rychlý postih než trest, jaký mu hrozí.

Druhým často užívaným argumentem je, že v případě zvýšení hranice majetkové škody dojde k přehlacení přestupkových orgánů. Nicméně ze statistiky obsažené v důvodové zprávě k návrhu zákona č. 466^[10] vyplývá, že by zvýšení hranice škody nikoli nepatrné navýšilo agendu přestupkových orgánů o 3 až 5 % proti stávajícímu stavu. Zároveň je přestupkové řízení finančně méně nákladné než trestní řízení. Navíc Ústavní soud již několikrát judikoval, že pokud jsou naplněny podmínky pro uplatnění zásady subsidiarity trestní represe, avšak obecné soudy ji neaplikují, dochází k porušení ústavního principu *nullum crimen, nulla poena sine lege* zakotvený v článku 39 Listiny základních práv a svobod.^[11] Proto velká část případů, která by po novele spadala do působnosti přestupkových orgánů, do této působnosti spadá již dnes.

Závěr

S rozhodnutím Ústavního soudu, že ustanovení § 138 odst. 1 trestního zákoníku ve slovech „škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč“ za současné situace není v rozporu s ústavním pořádkem, lze souhlasit.

Výše byl popsán aplikační význam zásady subsidiarity trestní represe a problém jejího nadměrného užívání, nicméně tato zásada má i svůj legislativní význam. Zákonodárce by měl pečlivě zvažovat, které jednání bude kriminalizovat a v jaké podobě. Vždy by měl mít na paměti, že trestní právo má být prostředkem až *ultima ratio*. Pokud vezmeme v potaz všechny výše uvedené argumenty, lze dojít k jedinému závěru, a to, že by zákonodárce hranici škody nikoli nepatrné měl zvýšit.

V rámci 2. čtení návrhu zákona č. 453^[12] byly zapracovány pozměňovací návrhy. Pod pozměňovacím návrhem A.4. nalezneme právě novelu, která se týká hranic majetkové škody a zvedá hranici škody nikoli nepatrné na částku nejméně 10 000 Kč. Poslanecká sněmovna návrh zákona včetně pozměňovacích návrhu schválila 19. června 2020 v rámci 3. čtení. Nyní je třeba vyčkat, jak se k návrhu postaví Senát a Prezident. Lze však očekávat, že bude tato změna přijata; pokud se tak stane, nesmíme zapomenout, že trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele

příznivější. To se dotkne nejen řízení, která budou teprve zahájena, ale i řízení již zahájených.

Mgr. Klára Pelclová,
advokátní koncipientka

[Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533

Fax: +420 270 005 537

e-mail: info@tdpa.cz

[1] Nález Ústavního soudu ze dne. 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18.

[2] Tamtéž.

[3] Tamtéž.

[4] Tamtéž.

[5] Odlišné stanovisko soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Pavla Šámala k odůvodnění nálezu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18.

[6] JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 131.

[7] KANDOVÁ, Katarína. Ještě jednou k zásadě subsidiarity trestní represe v teorii a praxi českého trestního práva. Trestněprávní revue. 2018, č. 9, str. 206 – 214.

[8] Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18.

[9] K tomu se Ústavní soud opakovaně vyjádřil ve své rozhodovací praxi; viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 10. 2019, sp. zn. II. ÚS 442/19, usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. III. ÚS 2187/18, nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2018, sp. zn. II. ÚS 1152/17, nález Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 541/10.

[10] Návrh zákona, kterým se mění zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici >>> [zde](#).

[11] K tomu se Ústavní soud opakovaně vyjádřil ve své rozhodovací praxi; viz např. nález Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 3113/13, nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2018, sp. zn. II. ÚS 1152/17, nález Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2019, sp. zn. II. ÚS 698/19.

[12] Návrh zákona, kterým se mění zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. K dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Chybějící protokol jako důvod procesní nepoužitelnosti kamerového záznamu pořízeného při sledování osob a věcí v trestní věci](#)
- [Kontrolující osoba podle § 37d ZTOPO: nový nástroj v trestním řízení právnických osob](#)
- [Komu patří auta z Auta Super? Odpověď nebude v technickém průkazu](#)
- [Když formální trestnost nestačí: co přinesl nález IV. ÚS 455/26 k subsidiaritě trestní represe](#)
- [Zbraňová amnestie v praxi: kdy \(ne\)může vydání zbraně vést k zániku trestní odpovědnosti?](#)
- [Význam sportovních pravidel při posuzování odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy](#)
- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)